

Remieg Aerts

PERSONENCULTUS & DEMOCRATIE

Personalisering?

Een nieuw fenomeen?

Complexiteit van het persoonlijke aspect

Personencultus in een mediocratie?

Personalisering en populisme als aspecten van
'toeschouwersdemocratie'

Consequenties voor de hedendaagse democratie: een
zelfbewuste politiek

I – Wat is personalisering?

- Belangstelling voor ‘het persoonlijke’ (‘de mens achter’)
- De (charismatische) persoonlijkheid, persoonlijk gezag of vertrouwen als politiek criterium
- Personalisering van politieke macht, de persoon centraal, los van/boven partij, programma, ideologie

n

II Geen nieuw fenomeen

Typen van de politieke persoonlijkheid:

- Het verenigingspunt, de organisator en inspirator
- Het boegbeeld van partij of beweging
- De herkenbare vertegenwoordiger of verpersoonlijking van de achterban
- De staatsman boven de partijen

III Complexiteit van het persoonlijke aspect

- Competentie (ervaring, bestuurlijke kwaliteiten, intelligentie)
- Integriteit, betrouwbaarheid
- Charisma (leiderschap, communicatieve en emotieve kwaliteiten)
- Persoonskenmerken (leeftijd, sekse, herkomst, accent, presentatie e.d.)
- Voor mannen anders dan voor vrouwen

Steeds beoordelen kiezers een combinatie van deze kwaliteiten. Competentie en betrouwbaarheid blijken onverminderd belangrijk.

IV Personencultus in een mediacratie?

Nog steeds geen aanwijzingen dat personencultus electoraal zwaarder weegt dan factoren als

- economie/conjunctuur
- advies Stemwijzer
- loyaliteit aan 'links' of 'rechts'
- concrete programmapunten
- of een enkel controversieel programmapunt (al of niet door *framing* promonet gemaakt)

Koos men vroeger meer op programma?

IV Personencultus in een mediocratie?

Politieke partijen blijken nog steeds slecht in het rekruteren van aansprekende leiders

- gericht op kandidaten vanuit de partijorganisatie
- gericht op partij, achterban, programma
- verkiezingen om leiderschap binnen partijen geen groot succes

Wel creëren de media een eenzijdige gerichtheid op de politieke leider

- Daardoor onbedoelde scheefgroei binnen eigen partij
- Risico's van *overexposure* : imagoslijtage, fouten, afbranden

V Politiek ondernemerschap

Persoon en partij delen in dezelfde ontwikkeling: de aard van de toeschouwersdemocratie > ondernemers op zoek naar electoraal marktaandeel

Ook het huidige populisme: noch de illusie van 'volkseenheid', noch charismatisch leiderschap, maar vertolking van een sociaal-culturele agenda, sinds Fortuyn

Verwoording van een tijdelijke politieke agenda (onvrede, sociale kloof), gebaseerd op gevoelens en belangen van groepen kiezers, vertolkt door personen met een karakteristieke mediapresentatie.

VI Consequenties voor de hedendaagse democratie

Tegen de tijdgeest: statusverhoging van de politiek.
Waarom?

- Representatie vraagt afstand
- Prestatiemaatschappij en consumentencultuur vragen leiderschap, charisma, voorbeeld, inspiratie, hiërarchie
- Van politici wordt gevraagd dat zij benoemen, richting geven, inspireren, effectief besturen, problemen oplossen > uitvoerende kwaliteiten
- Ruimte voor een scheppende, leidende politiek

VI Consequenties voor de democratie

Hoe?

Niet als persoonlijk charisma ('geprivatiseerd vertrouwen') >
democratisch bestel is juist controleapparaat tegen
privatisering van macht

Vergroting van aanzien van *functiedragers*:

- Primaat vd politiek handhaven
- Leiding en richting durven geven
- Beroepstrots
- Zelfbewuste omgang met politieke tradities en instituties
- Verhoging beeldwaarde in mediaoptreden